

МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «DIE WANDERUNG» У ПОЕЗІЇ АЙХЕНДОРФА

Йозеф фон Айхендорф увійшов до історії німецької літератури як видатний ліричний поет. При всій консервативності та навіть реакційності свого світогляду займав незалежну позицію в суспільних питаннях, критично відносився до пруської аристократії.

Поетичне бачення світу у Айхендорфа багато в чому формувалося під безпосередньою дією видних представників романтичної літератури. Вже в перших поетичних дослідах відчувається тяжіння Айхендорфа до пісенної лірики, до тієї віршованої форми, яка найбільш близька, як він вважав, істинно народною, наповненою щирою вірою в Бога і любов'ю до природи.

У віршах Айхендорфа одне з центральних місць займає мотив «мандрівка». У традиційному для німецьких романтиків мотиві «Wanderung» звучить тема трагічної самоти напівзлиденного бездомного подорожнього, відображені пориви душі романтика.

Я бродяга был сызмальства,
Так живу и так умру, –
То есть, как я ни старайся.
Мне покой не по нутру.

(«Странствующий музыкант». Пер. П.Карпа) [3,с.67]

Один з програмних циклів поетичної спадщини – «Waderlieder» (1810–1850). Ліричний герой циклу – мандрівник, що якнайповніше виражає пізньоромантичний світогляд автора. Людина представлена в сокровенному спілкуванні с природою, вона для нього не просто притулок від мінливостей світу, але рідний дім, а для художника – і натхненник. У дорозі, у вічних мандрах поет і музикант знаходить істинну насолоду своєю творчістю: йому важливо, щоб слухали лісові птахи, чим мешканці міст з їх дозвільною цікавістю. Природа натхненна, відгукується на турботи і тривоги поета. «Мандри набувають одночасно функцію служіння справжньої релігії, тієї християнської моделі світу, яка визначає для письменника міру та межу всього людського, примиряє його з неминучою самотою творчо обдарованої особистості» [5,12].

З мотивом мандрів пов'язується й відчуття свободи («Der Wandernde student»), і тема любові, забарвлена в меланхолійні тони з відтінком сентиментальності («Закоханий мандрівник»).

У руслі розробки цього мотиву виникає й романтичний символ «блакитної квітки», що став традиційним з часів Новаліса, у пошуках якого давно і невпинно мандрує поет («Блакитна квітка»).

DIE BLAUE BLUME
Ich suche die blaue Blume
Ich suche und finde sie nie

Mir träumt, daß in der Blume
Mein gutes Glück mir blüh.
Ich wandre mit meiner Harfe
Durch Länder, Städt und Au'n
Ob nirgends in der Runde
Die blaue Blume zu schaum
Ich wandre schon seit lange
Hab lang gehofft, vertraut
Doch ach, noch nirgends hab ich
Die blaue Blume geschaut [7,168].

Для надання образності, яскравості, романтичного настрою Айхендорф використовує різні художні засоби. У його віршах можна побачити яскраві контрасти: батьківщина – чужина, день – ніч, горе – радість, відхід – відродження, бруд – чистота, життя – смерть.

Для поезії Айхендорфа характерні складні метафори й епитети: «verworren», «schallt», «herzensgrund», «himmelsdom», «zu stiller Glorie», «pracht», «zauberbann», «Linder wellenschlagen», «posthorh». Все це додає поезії Айхендорфа надзвичайної милозвучності.

Мотив мандрівки в поезії Айхендорфа має багато спільного з народнопісенною традицією. Ліричний герой подорожує не лише в просторі, але і в часі. Це природна зміна дня і ночі, характерні для фольклору «Morgenlieder», «Abendlieder». Ранок символізує початок чогось нового, втілення надії, нових сподівань:

Frischer Morgen!
Frisches Herz,
Himmelswärts!
Lass den Schlaf nun, lass die Sorgen! [7,153].

За кожен мандрівку ліричний герой приносить особливу подяку творцеві за можливість споглядати білий світ як «Gotteswunder».

Свій відбиток на мотивах мандрівки залишає також природна зміна пір року, а з кожною порою року і відповідний цикл релігійних та народних свят. Улюблена пора року для Айхендорфа – це весна. Можливість відчутти, як розмикаються світи, як стелеться дорога в інші краї, як вищає небо над головою:

Und wenn die Lerche hell anstimmt
Und Frühling rings bricht an:
Da schauert tief und Flügel nimmt,
Wer irgend fliegen kann.

Die Erde grüßt er hochbeglückt,
Die, eine qunge Braut,
Mit Blumen wild und bunt geschmückt,
Tief in das Herz ihm schaut. [7,102].

У ліриці Айхендорфа, особливо у його мандрівних циклах щедро змальовані всі пори року, для кожної знайдено особливі відтінки, особливі кольори. Зорові образи, ніби, помножені, подвоєні асоціаціями пори року, віком людей, долями. Саме через лексеми лексичні засоби, які характеризують простір у Й.ф.Айхендорфа – виражені кількома лексико-семантичними групами, які фактично представляють усі аспекти характеристики традиційного простору. Простір у поета, переважно, ідилічний, пов'язаний з відображенням рідних просторів Німеччини, зрощенням життя і його подій до місця, – до рідної країни з усіма її куточками, до рідних гір, річок, полів, лісу, а також єднання, людського життя з життям природи, єдність її ритму, спільна мова для явищ природи і людського життя. Відповідно до цього, ми спробуємо визначити найголовніші лексико-семантичні групи, які об'єднують найбільш вживані просторові об'єкти.

Отже, умовно лексико-семантичні групи можна поділити так:

- ЛСГ (степ) – поле, гай, степ. Ці слова часто вживаються з прикметниками, які характеризують місце розташування степу.
- ЛСГ становлять назви географічних об'єктів. Це слова яр, ліс, гори, курган. Найчастіше ці слова вживаються з традиційною лексикою для вираження ідилічного простору з назвами ознак часу.
- ЛСГ – назви водойм – річки, моря, вода, хвилі. Ці слова можуть вживатися з ознаками, які їх характеризують, що створює більш повний і масштабний образ. У творах поета вода часто супроводжується дієсловами, що виражають звукові вираження, які створюють безмежність простору. Вода визначає рух и час у просторі, що містить силу локальності.
- ЛСГ «атмосферні явища» – дощ, сніг, вітер, грім, завірюха.
- ЛСГ «колір». Для їх позначення вживаються прикметники з об'єктами простору.
- ЛСГ «звуки» у просторі. Простір часто виступає як спокійний стан природи, який передається дієсловами. Ці лексеми можуть вживатися без епітетів, що надає слову більш загального, неконкретизованого простору.
- ЛСГ «флоризми». Простір у поета – не порожнеча, а місце де щось росте, живе і щось відбувається. Тому необхідними атрибутами простору є рослини, птахи, тварини, дерева, трави, назви плодів.

Флористична лексика в поезії Айхендорфа представлена досить широко. Поетову увагу привертають не тільки широкі простори, а і його деталі. Ця особливість мовної картини художника відбивається і в тому, що рослина є не тільки засобом зображення простору, а і предметом.

Отже, концепт «мандрівка» не випадковий у ліриці Айхендорфа. З одного боку, він виражає автобіографічні мотиви. З іншого виступає як пряме продовження народнопісенних традицій, котрі на всіх етапах розвитку були надзвичайно популярні в німецькій поезії, починаючи з міннізінгерів та мейстерзінгерів, а особливо серед романтиків. Крім того, на особливу увагу

заслуговує втілення в мотивах мандрівки релігійного світогляду поета, розуміння самого людського життя як своєї мандрівки. Подорож ліричного героя через простір та час втілюється в надзвичайно виразних, інтонаційно багатих поетичних формах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии. – Л., 1973. – С.30-157, 568.
2. Виноградов В.В. Про мову художньої літератури. – М., 1959.
3. Гуляев История немецкой литературы. – М., 1975.
4. Храповицкая Г.Н. Пейзаж в литературе и живописи немецкого романтизма // Филологические науки. – 1997. – №4. – С.12-24.
5. Wiese B. von (Hrsg.) Deutsche Dichter der Romantik. – Berlin, 1983.
6. Eichendorffs Werke. In Einem Band. – Aufbau-Verlag Berlin und Weimar, 1975. – 345 S.

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено німецькому романтику Айхендорфу. Зосереджується увага на ліриці Айхендорфа, виявляються основні мотиви його поезії. Предметом дослідження є мовностилістичні засоби вираження концепту «die Wanderung» в ліриці Айхендорфа.

АНОТАЦІЯ

Статья посвящена немецкому романтику Эйхендорфу. Сосредотачивается внимание на лирике Эйхендорфа, раскрываются основные мотивы его поэзии. предметом исследования являются языковые и стилистические способы выражения концепта «die Wanderung» в лирике Эйхендорфа.

SUMMARY

This article is devoted to German romanticist Eichendorf. The attention is focused on the Eichendorf's lyric poetry. It reveals the main motives of his poetry. The subject of the research is the language and stylistic means, expressing the concept "die Wanderung" in Eichendorf's lyric poetry.